participants with equal secure access to information necessary to comply with modern high standards of banking activity. Despite the fact that the activity of the NBU on the formation a digital space of financial and credit markets, of course, deserves the most positive estimation, it should be noted that this activity are limited by individual decisions in the absence of a systematic approach. It is necessary that the ecosystem of the credit market will be integrated with the ecosystems of the largest domestic banks, as well as with the platforms of other credit institutions.

It is noted that the further development of the innovative component of the credit market is contained in the creation of the conditions stimulating more active participation of banks in the implementation of projects aimed at modernization and innovative development of the national economy. Banks, applying an innovative approach to work with clients, must not only take into account but also anticipate the requests of different customer groups. Innovations are the part of the business model for banks. They connect the prospects of their own development to the needs of the client groups of new generations.

Key words: *credit market, innovations, investments, platforms and technologies of the credit market, credit, credit support.*

УДК 336.027

DOI 10.31395/2415-8240-2021-98-2-29-40

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОГРАМ МІКРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

М. І. МАЛЬОВАНІЙ, доктор економічних наук

О. Т. ПРОКОПЧУК, кандидат економічних наук

М. М. МАЛЬОВАНА, аспірант

Уманський національний університет садівництва

В статті розглянуто питання розвитку програм мікрострахування в Україні. Окреслено особливості їх використання в різних країн світу. Розглянуто вплив інтенсивного розвитку програм мікрострахування у країнах світу як на соціально-економічне становище населення (зменшення захворюваності, підвищення тривалості життя, зменшення безробіття, скорочення бідності) так і на економічний розвиток. Визначені головні переваги програм мікрострахування над класичними продуктами комерційного страхування. Розроблена та обгрунтована концептуальна модель функціонування системи мікрострахування в Україні.

Ключові слова: *загальнообов'язкове державне соціальне страхування, комерційне страхування, неформальна зайнятість, мікрострахування, страхові внески.*

Постановка проблеми. Однією з головних функцій держави є соціальна. Вона реалізується через систему соціального захисту, яка представляє сукупність соціальних інститутів і інституцій, що характеризується рядом

функцій, принципів, соціальних норм, організацій і впливає на становлення стійких форм соціальної поведінки та дій людей. Дана система покликана за допомогою економічних, нормативно-правових, соціально-психологічних, організаційно-технічних засобів, з одного боку, створити сприятливі соціально-економічні умови для всебічного розвитку людини, як соціального, культурного та економічного індивіду, а, з іншого боку, гнучко реагувати на зміни в соціально-економічній системі, запобігаючи виникненню різного роду соціальних ризиків або мінімізуючи їх наслідки для людини. Уся діяльність суб'єктів соціального захисту здійснюється через його форми.

У науковій літературі є різні підходи щодо визначення основних форми соціального захисту населення, проте автори притримуються думки, що соціальний захист складається з трьох основних форм: соціальне забезпечення, соціальне страхування та соціальна допомога. Форми соціального захисту ґрунтуються на різних принципах, різняться джерелами фінансування, рівнем охоплення, механізмами функціонування. В результаті складних економічних та демографічних умов як в Україні, так й у більшості країн світу, все більшої ваги набуває система соціального страхування. У цій формі з самого початку закладені принципи (колективної солідарності і солідарності за індивідуальний ризик, організаційного самоуправління) і зосереджені механізми (виявлення і облік різних видів соціального ризику, встановлення величини і пропорцій страхових внесків, акумуляція фінансових ресурсів), які дають змогу забезпечити дотримання інтересів всіх суб'єктів трудових відносин (працівника, держави та роботодавця).

Водночас, розширення даної форми соціального захисту та звуження або навіть ліквідація соціальних виплат через системи соціального забезпечення та соціальної допомоги у найближчому майбутньому можуть спричинити соціальний колапс в Україні. В Україні з кожним роком збільшується кількість осіб, які з тих чи інших причин не сплачують страхові внески до системи соціального страхування. Це члени особистих селянських господарств (ОСГ), особи як зайняті у інших секторах неформальної економіки, заробітчани тощо. Тому питання залучення даних осіб на сьогодні є важливим не лише з огляду наповнення фондів соціального страхування, а й забезпечення даних осіб соціальним захистом у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми осіб, що зайняті у неформальній економіці та залучення їх як до економічної (як платників податків) та соціальної (як платників страхових внесків) систем перебуває у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Концептуальні підходи і комплексний аналіз проблем розвитку ОСГ, наявності неформального сектору економіки, соціального захисту трудових мігрантів досліджено в наукових працях вітчизняних і зарубіжних науковців останніх років: Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. [1], Варченко О. М., Свиноус І. В., Понедільчук Т. В. [2], Мариненко В. О., Філоненко О. С. [3], Прокопа І. В. [4], Devereux S. [5], Zhu L. [6], Rudyk V., Pecheniuk A. [7], Mendola M. [8], Орлик О. [9], Варга Н. І. та Голоніч Я. [10], Яцкевич І. [11], Біль М. М. [12] та інші. Незважаючи на значний доробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, у

динамічних умовах сьогодення, коли відбувається формування новітньої світової економічної системи та перехід від моделі «держави загального добробуту» (що супроводжується зменшенням державного фінансування соціальних програм та їх поступовим скороченням) до нової державної соціальної політики, яка ставить собі за мету ліквідацію протиріччя між законами ринку і соціальними цілями, сформувалися нові проблеми теоретичного і методологічного характеру, які потребують свого вирішення. Це обумовлює необхідність проведення подальших досліджень у межах даної проблематики.

Методика досліджень. Метою дослідження є розробка концептуальних засад розвитку програм мікрострахування в Україні для населення, яке з тих чи інших причин не включено до систем загальнообов'язкового державного соціального страхування. Теоретичну та методологічну основу дослідження складають загальнонаукові та специфічні методи пізнання, зокрема: абстрактно-логічний – для визначення сутності і взаємозв'язку економічних категорій і формування висновків; порівняльного аналізу – для співставлення отриманих показників; статистичний і графічний методи – для обробки й узагальнення статистичних даних та їх відображення у таблицях і рисунках.

Результати досліджень. Однією з основних проблем сучасного розвитку інститутів соціального страхування в Україні є низька платоспроможність населення, яка, разом з відносно високою вартістю страхових продуктів, гальмує розвиток усіх видів як державного так і недержавного страхування. Водночас, наявність великої кількості самозайнятого населення у неформальному секторі економіки та збільшення чисельності трудових мігрантів, які не включені у систему загальнообов'язкового державного соціального страхування, вимагає пошуку нових форм соціального захисту, які, з одного боку, були відносно невисокими по вартості як для держави так і для населення, а, з іншого боку, охоплювали значну кількість соціальних ризиків. Однією з таких перспективних форм розвитку системи соціального страхування для таких верств населення є запровадження програм мікрострахування.

Програми мікрострахування на даний час набули свого поширення у багатьох країнах Азії, Африки і Латинської Америки, де існує значний прошарок бідного та самозайнятого населення (яке переважно зайняте у сільському господарстві). З кожним роком програми мікрострахування охоплюється все більша кількість населення. Згідно досліджень Масленікової Н. В. у 2013 році у світі близько 263 млн осіб узяли участь у мікрострахуванні, а загальна сума страхових премій сягнула 2,2 млрд дол. США [13, с. 170]. За оцінками Swiss Re (Schweizerische Rückversicherungs-Gesellschaft AG – одна з найбільш компаній у світі по перестраховуванню) потенційний світовий ринок мікрострахування може становити більше 40 млрд дол. США [14].

Як свідчать дослідження зарубіжних науковців, інтенсивний розвиток програм мікрострахування у країнах даних регіонів позитивно позначився як на соціально-економічному становищі населення (зменшення захворюваності, підвищення тривалості життя, зменшення безробіття, скорочення бідності) [15–

17] так і на економічному розвитку. Зокрема, дослідження групи китайських учених [18] підтвердили збільшення виробництва сільськогосподарської продукції у тих районах Китаю, де переважна більшість фермерів бере участь у програмах мікрострахування.

Все це відбувається завдяки тому, що пропоновані програми перебувають на стикі декількох видів страхування (соціального, майнового, особистого тощо) та, при відносно невисокій вартості, охоплюють як соціальні ризики, що відносяться безпосередньо до застрахованої особи – здоров'я, життя, непрацездатність, так і ризики втрати майна, недотримання прибутку тощо. Такі функції мікрострахування сприяють зменшенню рівня бідності та зростання кількості людей з низькими доходами.

Розвиток систем мікрострахування, насамперед, у країнах що розвиваються, обумовлений тими проблемами, які притаманні і для України: велика кількість самозайнятого населення, високий рівень тіньової зайнятості, низький рівень доходів населення, відносно висока вартість для переважної більшості населення країни страхових продуктів класичної системи страхування. Мікрострахування покликане доповнити існуючу систему соціального захисту того населення, яке з тих чи інших причин не включене до загальнодержавних систем соціального страхування, соціального забезпечення чи соціальної допомоги. Воно поширює елементи та програми системи соціального захисту на неформальний сектор економіки використовуючи свої головні переваги над класичними продуктами комерційного страхування:

- збільшує охоплення населення країни страховими продуктами за рахунок залучення працівників неформального сектору економіки, представників малого бізнесу з низькими рівнем доходів, населення з доходами на рівні мінімальної заробітної плати та самозайнятого населення у сільському господарстві;

- розширює перелік потенційних джерел фінансування. На відміну від державних систем соціального захисту, мікрострахування має можливість залучати кошти від міжнародних організацій та донорів на рівні світових (наприклад, ООН, Світовий банк тощо) та регіональних організацій;

- забезпечує високу конкурентність шляхом великої кількості страховиків, що надають послуги по мікро страхуванню (окрім комерційних страхових компаній такі послуги можуть надаватися і касами взаємного страхування, комерційними кооперативами тощо);

- має невеликі бюрократичні перепони, що дозволяє більш ефективно доводити страховий продукт до конкретної цільової групи населення;

- забезпечує простоту та прозорість страхового захисту як під час страхових внесків так і під час страхових виплат;

- гнучко реагує на платоспроможність цільових категорій населення шляхом зміни ціни та умов страхових продуктів;

- зменшує соціальну напругу у суспільстві шляхом мінімізації наслідків різного роду соціальних ризиків для бідного населення;

- зменшує навантаження на державні фінанси шляхом часткового охоплення населення страховими продуктами, які передбачають заходи

соціального захисту.

В Україні мікрострахування майже не поширене, але має високий потенціал до розвитку враховуючи значну чисельність самозайнятого населення та невисокий рівень доходів громадян. Розвиток мікрострахування в Україні, на думку автора, є надзвичайно важливим з точки зору забезпечення соціальної стабільності у державі. Проведені Мальованим М. І. дослідження [19] засвідчили, що в Україні значна кількість населення не охоплена державними програмами соціального захисту, що у майбутньому може створити значні проблеми у соціальному та економічному розвитку держави. Більша частина даного населення внаслідок низького рівня доходів не спроможна купувати класичні продукти страхування або користуватися послугами систем недержавного пенсійного страхування.

Тому, зважаючи на потенційні переваги програм мікрострахування, автором пропонується концептуальна модель побудови системи мікрострахування в Україні. Однією з головних передумов стабільного функціонування такої моделі є забезпечення при її побудові балансу чотирьох вимог (рис. 1).

Рис. 1. Баланс основних факторів, що впливають на функціонування програм мікрострахування

Джерело: складено автором

Одним з основних факторів, що впливає як на попит на продукти мікрострахування так і на їх якість та бажання страхових компаній їх пропонувати є ціна. З одного боку, як показують дослідження науковців, зокрема і українських [20], населення готове користуватися продуктами мікрострахування, якщо їхня ціна буде відносно низькою (так, наприклад, середня вартість мікрострахового продукту в країнах Латинської Америки складає 9,7 дол. США, Азії – 3,7 дол. США, Африки – 11,4 дол. США).

За дослідженнями Шірінян Л. В. [21, с. 274], прийнятна ціна такого договору в Україні складає 0,5 % мінімальної заробітної плати), охоплення страхових ризиків доволі високим, а частка страхового відшкодування значна. З іншого боку, низький рівень рентабельності мікрострахових продуктів не

спонукає класичні страхові компанії до виходу на даний ринок.

Тому, використовуючи зарубіжний досвід, при побудові системи мікрострахування в Україні пропонується забезпечити:

1. Високий рівень конкурентності шляхом максимізації кількості суб'єктів, що надають послуги по мікрострахуванню. Крім комерційних страхових компаній слід законодавчо врегулювати діяльність в Україні кас взаємострахування та інших саморегулюючих об'єднань громадян (наприклад, це можуть бути страхові кооперативи).

2. Прозорість шляхом нормативного регулювання діяльності усіх мікростраховиків на ринку (чіткі та прозорі вимоги до мікростраховиків у частині фінансової звітності, критеріїв оцінки їх роботи тощо).

3. Широку інформованість населення через усі засоби комунікації (Інтернет, телебачення, газети тощо) про переваги та особливості продуктів мікрострахування.

4. Залучення держави до субсидування осіб, які приймають участь у програмах мікрострахування.

Таким чином, концептуальна модель функціонування системи мікрострахування в Україні буде виглядати наступним чином (рис. 2).

Рис. 2. Концептуальна модель функціонування системи мікрострахування в Україні

Джерело: розроблено автором

Для мінімізації вартості страхових продуктів слід дотримуватися наступних принципів: 1) використання таких каналів дистрибуції, які дають змогу мінімізувати операційні витрати; 2) розробляти страхові продукти з мінімально необхідним документообігом; 3) страхові продукти повинні включати найбільш актуальні ризики для певної категорії населення; 4) слід активно використовувати франшизи та умови страхування, які можуть зменшити страховий тариф; 5) активно взаємодіяти з місцевими громадами та органами громадського самоврядування для поширення інформації про страхову продукти з метою мінімізації витрат на рекламу та просування.

Окрім відносно невисокої ціни на продукти мікрострахування додатковим інструментом підвищення попиту на них з боку населення може бути використання державних субсидій. Державне субсидування пропонуємо передбачати лише для тих осіб, які мають дохід не більше законодавчо визначеного розміру мінімальної заробітної плати. В Україні уже функціонує система оцінки доходів потенційних отримувачів соціальних послуг (зокрема, субсидій), тому витрати на визначення переліку осіб, які мають потребу у державній підтримці при мікрострахуванні будуть мінімальними. При цьому, з метою збільшення розміру потенційного страхового внеску (збільшення вартості страхового продукту у результаті державної підтримки необхідне для створення підприємницького інтересу у якомога більшої кількості страховиків у розробці продуктів мікрострахування), пропонуємо диференціювати розмір субсидії від фактичної вартості страхового продукту (рис. 3).

Рис. 3. Залежність державної допомоги від вартості купленого страхового продукту

Джерело: розроблено автором

Оскільки одне з основних завдань держави при формуванні системи мікрострахування – це розширення функцій системи соціального захисту населення, то функціонування програм мікрострахування, які будуть фінансуватися за рахунок державних коштів слід максимально соціалізувати. Тому автором пропонується здійснювати державну підтримку лише тих соціальних програм, які обов'язково будуть містити захист від соціальних ризиків – безробіття, тимчасової втрати працездатності, хвороби, нещасного випадку тощо.

Зважаючи на досвід країн, у яких поширені програми мікрофінансування, потреба у фінансових ресурсах для підтримки купівлі програм мікрострахування через державну систему субсидій можливо спрогнозувати на рівні 2–3 млрд. грн на рік (за умови, якщо особи будуть сплачувати страхові внески за максимальною шкалою).

Висновки. Запропонований підхід до розбудови та функціонування такої системи мікрострахування у майбутньому збільшить рівень соціального

захисту населення, зменшить соціальну напруженість та скоротить навантаження на державні фінанси у рамках програм соціальної допомоги найбільш бідним верствам населення. Розширення системи недержавного соціального страхування позитивно впливатиме на фінансову стійкість усієї системи соціального захисту населення в країні та сприятиме скороченню бідності та нерівності у доходах. Водночас, увагу у подальших дослідженнях слід зосередити на: основних проблемах розвитку мікрострахових продуктів на ринку страхування в Україні; факторах, що впливають на попит на такі страхові продукти з боку населення; впливу розвитку системи мікрострахування як на соціальний стан населення так і на економічний розвиток держави (у тому числі через зменшення на державні фінанси внаслідок скорочення потенційних отримувачів соціальних послуг у майбутньому).

Література

1. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Тенденції і перспективи розвитку особистих селянських господарств. *Економіка АПК*. 2018. № 1. С. 11–19.
2. Варченко О. М., Свиноус І. В., Понедільчук Т. В. Розвиток підприємництва на базі особистих селянських господарств, як засіб покращення якісної складової людського капіталу сільських територій. *The actual problems of regional economy development*. 2020. № 2(16). С. 114–126.
3. Мариненко В. О., Філоненко О. С. Оподаткування доходів особистих селянських господарств. *Продуктивність агропромислового виробництва*. 2018. Вип. 30. С. 200–213.
4. Прокопа І. В. Забезпечення доступу членів особистих селянських господарств до соціального страхування: організаційно-економічний аспект. *Український соціум*. 2016. № 4. С. 90–100.
5. Devereux S. Livelihood insecurity and social protection: a re-emerging issue in rural development. *Development policy review*. 2001. № 19 (4). P. 507–519.
6. Zhu L. Food security and social protection for the rural poor in China. Taylor & Francis, 2017.
7. Rudyk V., Pecheniuk A. Pension provision of rural population in the conditions of globalization of the market. *The Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Circumstances*. 2020. № 3–4. P. 133–140.
8. Mendola M. International migration and informal social protection in rural Mozambique. *Research in Economics*. 2017. Vol. 71 (2). P. 282–290.
9. Орлик О. Неформальна зайнятість населення як фактор тінізації та економічної небезпеки. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2020. № 1 (72). С. 164–177.
10. Варга Н. І., Голоніч Я. І. До питання про соціальні аспекти неформальної зайнятості населення. 2019.
11. Яцкевич І. Трудова міграція як виклик соціальній безпеці в Україні: проблема координації соціального захисту між Україною та Польщею. 2019.
12. Біль М. М. Соціальний захист громадян України за кордоном: практика забезпечення і пріоритети вдосконалення. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2018. № 3. С. 95–100.

13. Масленникова Н. В. Развитие микрострахования в системе социальной защиты. 2017.
14. Re S. Microinsurance–Risk Protection for 4 Billion People, Sigma 6. Swiss Re, Zurich. 2010.
15. Gine X., Yang D. Insurance, Credit, and Technology Adoption: Field Experimental Evidence from Malawi, Policy Research Working Paper Series, The World Bank. 2007.
16. Wagstaff A. Health Insurance for the Poor: Initial Impacts of Vietnam's Health Care Fund for the Poor, World Bank Policy Research Working. The World Bank. 2007.
17. Wagstaff A., Lindelow M., Jun G., Ling X. Juncheng Q. Extending Health Insurance to the Rural Population: An Impact Evaluation of China's New Cooperative Medical Scheme, World Bank Policy Research Working Paper 4150. The World Bank. 2007.
18. Cai H., Chen Y., Fang H., Zhou L. Microinsurance, Trust and Economic Development: Evidence from a Randomized Natural Field Experiment. NBER. 2009.
19. Мальований М. І. Фінансові аспекти функціонування системи соціального захисту населення в Україні: монографія. Умань: СПД Сочінський, 2016. 496 с.
20. Шірінян Л. В., Шірінян А. С. Мікрострахування в Україні: бути чи не бути?. Видавництво Чабаненко Ю. А., 2012.
21. Шірінян Л. В. Комплексна оцінка конкурентного середовища на ринку страхових послуг України. *Фінанси України*. 2011. № 7. С. 73–84.

References

1. Malik, M. Yo., Shpykuliak, O. H. (2018). Trends and perspectives of development of personal peasant households. *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 11–19.
2. Varchenko, O. M., Swinous, I. V., Ponedilchuk, T. V. (2020). Development of entrepreneurship on the basis of personal peasant farms, as a means of improving the quality component of human capital of agricultural. *The actual problems of regional economy development*, no. 2(16), pp. 114–126.
3. Marinenko, V. A., Filonenko, E. S. (2018). Taxation of personal farm income. *Productivity of agro-industrial production*, no. 30, pp. 200–213.
4. Prokopa, I. V. (2016). Providing access to social insurance for members of peasant farms: organizational and economic aspects. *Ukrainian Society*, no. 4, pp. 90–100.
5. Devereux, S. (2001). Livelihood insecurity and social protection: a re-emerging issue in rural development. *Development policy review*, no. 19(4), pp. 507–519.
6. Zhu, L. (2017). Food security and social protection for the rural poor in China. Taylor & Francis.
7. Rudyk, V., Pecheniuk, A. (2020). Pension provision of rural population in the conditions of globalization of the market. *The Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Circumstances*, no. 3–4, pp. 133–140.

8. Mendola, M. (2017). International migration and informal social protection in rural Mozambique. *Research in Economics*, no. 71(2), pp. 282–290.
9. Orlyk, O. (2020). Informal population employment as a factor of shadowing and economic danger., *Socioeconomic research bulletin*, no. 1 (72), pp. 164–177.
10. Varha, N., Golonich, J. (2019). To the issue of social aspects of informal employment of population.
11. Yatskevich, I. (2019). Labor migration as a challenge to social security in Ukraine: the problem of coordination of social protection between Ukraine and Poland.
12. Bil, M. M. (2018). Social protection of Ukrainian citizens abroad: provision practices and priorities for improvement. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, no. 3, pp. 95–100.
13. Maslennikova, N. V. (2017). Development of microinsurance in the social protection system.
14. Re, S. (2010). Microinsurance–Risk Protection for 4 Billion People, Sigma 6. Swiss Re, Zurich.
15. Gine, X., and Yang, D. (2007). Insurance, Credit, and Technology Adoption: Field Experimental Evidence from Malawi, Policy Research Working Paper Series 4425, The World Bank.
16. Wagstaff, A. (2007). Health Insurance for the Poor: Initial Impacts of Vietnam's Health Care Fund for the Poor, World Bank Policy Research Working Paper 4134. The World Bank.
17. Wagstaff, A., Lindelow, M., Jun, G., Ling, X and Juncheng, Q. (2007). Extending Health Insurance to the Rural Population: An Impact Evaluation of China's New Cooperative Medical Scheme, World Bank Policy Research Working Paper 4150. The World Bank.
18. Cai, H., Chen, Y., Fang, H., and Zhou, L. (2009). Microinsurance, Trust and Economic Development: Evidence from a Randomized Natural Field Experiment. NBER.
19. Malyovanyi, M. (2016). Financial aspects of the functioning of the social protection system in Ukraine.
20. Shirinyan, L., Shirinyan, A. (2012). Microinsurance in Ukraine: to be or not to be? Vydavnytstvo Chabanenko IU. A.
21. Shirinyan, L. (2011). Comprehensive assessment of the competitive environment in the insurance services market of Ukraine. *Finance of Ukraine*, no. 7, pp. 73–84.

Аннотация

Малеваный М. И., Прокопчук Е. Т., Малевана М. Н.

Функционирование единого социального взноса: проблемы и перспективы

Постановка проблемы. Общеобязательное государственное социальное страхование в контексте охвата населения защитой и размером финансовых ресурсов является важнейшей составляющей трехуровневой системы социальной защиты в Украине. Сложная демографическая и экономический

кризис в Украине генерирует мощный дефицит финансовых ресурсов для выполнения функций, стоящих перед системой общеобязательного государственного социального страхования. Одним из основных направлений по решению данной проблемы является увеличение уровня поступлений через постепенную детенизацию экономики путем реформирования порядка начисления и уплаты единого социального взноса (далее ЕСВ).

Цель исследования. Целью исследования является обоснование направлений реформирования условий начисления и уплаты ЕСВ, которые заключаются в постепенном (эволюционном) распределении нагрузки по уплате ЕСВ между работодателем и работником.

Методы исследования. Теоретико-методологическими основами исследования являются научные подходы по выяснению проблем и перспектив функционирования ЕСВ в Украине с точки зрения обеспечения финансовыми ресурсами системы общеобязательного государственного социального страхования. Исследование проводилось с помощью методов сравнения; статистического, графического и абстрактно-логического.

Результаты исследования. В целях борьбы с теневой экономикой, а именно сокрытием заработной платы (дохода) от налогообложения, в Украине снизили односторонне ставку ЕСВ до 22 %. Выявлено, что кардинальное уменьшение размера ЕСВ в 2016 году без комплексного подхода к решению других проблем существования теневой экономики, с одной стороны, привело к значительному дефициту средств в системе общеобязательного государственного социального страхования (потребность в бюджетных средствах выросла с 83,2 млрд грн в 2013 году до 181,8 млрд грн в 2019 году), а с другой стороны, не принесло реальных результатов по детенизации экономики Украины (за период 2016–2019 гг. размер теневого сектора экономики снизился лишь на несколько пунктов). Для уменьшения размеров теневого сектора экономики и увеличения поступлений ЕСВ авторами предлагается постепенное (эволюционное) распределение нагрузки по уплате ЕСВ между работодателем и работником. При этом предложено использовать регрессивную шкалу страховых ставок для дальнейшего уменьшения нагрузки на работников, которые получают высокие заработные платы.

Выводы. Предложенный подход к постепенному обеспечению равномерной нагрузки с его уплаты между работодателем и работником позволит: 1) постепенно уменьшить нагрузку на фонд оплаты труда для работодателя с 22,0 % в 2020 до 13,5 %; 2) избежать появления значительного дефицита финансовых ресурсов (при оптимистичном сценарии развития событий – быстрому сокращению размеров теневой экономики – можно ожидать даже роста поступлений средств от уплаты ЕСВ уже в первые годы); 3) повысить уровень налоговой культуры среди населения и постепенно формировать у работников рост ответственности за собственную жизнь.

Ключевые слова: *общеобязательное государственное социальное страхование, единый социальный взнос (ЕСВ), регрессивная шкала налогообложения, страховая ставка, бюджет, дефицит.*

Annotation

Malyovanyi M. I., Prokopchuk Y. T., Malyovana M. N.

Conceptual framework of the development of microinsurance programs in Ukraine

Problem statement. *Social function is one of the primary functions of the state. It is implemented, in particular, through the system of social insurance. Every year the number of people who are not paying insurance premiums into the system of social insurance is increasing for whatever reason. Therefore nowadays the issue of involving these people in the system is important not only from the point of filling the funds of social insurance but also of providing these people with social protection in the future.*

Aim of the research. *The aim of the research is the elaboration of conceptual framework of the micro-insurance programs development in Ukraine for the population which is not included for whatever reasons into the system of the compulsory state social insurance.*

Methods of the research. *Theoretical and methodological background of the research is formed using general scientific and specific cognition methods, in particular: abstract-logical methods to determine the essence and interrelations of economic categories and to make conclusions; comparative analysis to compare obtained indexes; statistical and graphic methods to process and generalize statistical data and to present them in the table and graphs.*

Results of the research. *It has been proved that the implementation of microinsurance programs is one of the perspective forms of the development of social insurance systems for self-engaged population. The peculiarities of using microinsurance programs in different countries throughout the world were defined. The main advantages of these programs were determined according to the classical products of commercial insurance. Conceptual model of the microinsurance system functioning in Ukraine was developed and grounded.*

Conclusions. *Suggested approach to the development and functioning of such system of micro-insurance in the future will increase the level of social protection of the population, will decrease social tension and reduce the load on the state finances within the framework of the programs of social care for the poorest population.*

Key words: *compulsory state social insurance, commercial insurance, informal employment, microinsurance, insurance premium.*